

Dynamische drugsmarkten

Reactie van Margriet van Laar, hoofd programma Drug Monitoring en Reitox Focal Point van het Trimbos-instituut en Marianne van Ooyen-Houben, projectleider Wetenschappelijk Onderzoek- en Documentatiecentrum, Ministerie van Veiligheid en Justitie op het jaarverslag 2015 van het European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction (EMCDDA)

In het Europees Drugsrapport 2015, waarin het EMCDDA in Lissabon terugblijkt op 20 jaar monitoring, staat de dynamiek in de drugsmarkten centraal. Europa staat voor nieuwe drugsproblemen en uitdagingen, die om daadkrachtige en snelle reacties vragen: de online drugshandel, de toenemende zuiverheid of sterkte van drugs, en een markt die overspoeld lijkt te worden met tal van 'nieuwe psychoactieve stoffen'. En de krimp van de groep heroïneverslaafden heeft zijn keerzijde want met het ouder worden krijgen zij steeds vaker te maken met psychische en lichamelijke problemen.

Cannabis: toegenomen wietproductie

Het EMCDDA rapporteert dat cannabis in de vorm van wiet (of marihuana) in Europa de laatste jaren veel vaker in beslag wordt genomen dan hasj. Deze trend wordt volgens het EMCDDA waarschijnlijk in hoge mate veroorzaakt door de toegenomen beschikbaarheid van binnenlands geproduceerde marihuana binnen Europa. Dit wordt ook weerspiegeld in de steeds grotere aantallen inbeslagnames van cannabisplanten.

Ook in Nederland is wiet populairder dan hasj. Dit blijkt uit het rapport dat het Trimbos-instituut en het WODC voor het EMCDDA hebben opgesteld over de drugssituatie in Nederland. Zo laat onderzoek zien dat coffeeshops veel meer wiet verkopen dan hasj. De populariteit van wiet blijkt ook uit onderzoek naar de soorten cannabis die de politie in beslag neemt als ze een verdachte van een softdrugsdelict aanhoudt. In 77% van de gevallen (in 2012) wordt dan wiet ('nederwiet') gevonden en slechts in 12% van de gevallen hasj.

Het EMCDDA maakt zich zorgen over de toegenomen sterkte van drugs, waaronder cannabis. Niet alleen nam in veel landen het gemiddelde THC gehalte in *wiet* tussen 2006 en 2013 toe, maar ook is recent een toename van de sterkte van de *hasj* waargenomen. Laatstgenoemde trend is opvallend. In Marokko, waar de meeste hasj vandaan komt, lijkt de markt te reageren op de voorkeur van Europese consumenten voor sterkere cannabis en de – onder internationale druk - toegenomen inspanningen om de teelt in te perken. Er zijn nieuwe zaden/planten en kweektechnieken geïntroduceerd, met een hogere opbrengst per oogst en hoger THC-gehalte. Overigens bleef in Nederland de gemiddelde sterkte van de cannabis in de afgelopen jaren stabiel (hoog), tussen de 15% en 18% THC.

De meeste softdrugsdelicten die de politie in Nederland registreert hebben betrekking op hennepeteelt. De opsporing van de hennepeteelt hoort tot de prioriteiten van de Nederlandse politie. In 2013 zijn 5962 kwekerijen geruimd en in 2014 ging het om 6006 kwekerijen. Het overgrote deel betreft binnenkwekerijen, meestal in woningen. Ook is er een toename van het aandeel verdachten van cannabisdelicten bij politie en Openbaar Ministerie in 2013. Dit aandeel is al een aantal jaren hoger dan het aandeel aan harddrugs gerelateerde zaken (49% tegen 42%).

Of deze ontwikkelingen duiden op een toegenomen beschikbaarheid van cannabis, zoals het EMCDDA vermoedt, is niet duidelijk. Het WODC trekt deze conclusie niet in de rapportage aan het

EMCDDA. De hogere geregistreerde cijfers kunnen namelijk ook veroorzaakt zijn door de toegenomen aandacht van politie en justitie, of (zoals bij de hennepsteelt) door een vollediger registratie van ontruiming.

Twee nieuwe psychoactieve stoffen per week in Europa

Het EMCDDA kon in 2014 in totaal 101 nieuwe stoffen toevoegen aan de lijst van 'new psychoactive substances' (NPS, of 'legal highs, 'research chemicals'). Veelal gaat het hier om middelen die bij inbeslagnames worden aangetroffen en vermoedelijk zijn geproduceerd om de drugswetgevingen in de landen te omzeilen. In Nederland treft het Drugs Informatie en Monitoring Systeem (DIMS), gecoördineerd door het Trimbos-instituut, ook geregeld nieuwe stoffen aan in monsters die zijn aangeleverd door consumenten. De meeste verdwijnen echter net zo snel van de gebruikersmarkt als zij zijn gesignaleerd, maar een enkel middel lijkt een 'blijvertje' te zijn, zoals 4-fluoramfetamine (4-FA). Synthetische cannabinoïden maken bijna een derde uit van de in 2014 aan het EMCDDA gemelde NPS. Het zijn zeer uiteenlopende, soms zeer toxische, stoffen die als vervanging van cannabis worden gebruikt, maar niet in gebruikelijke drugstests te ontdekken zijn. In Nederland worden synthetische cannabinoïden geregeld onderschept door de douane en politie, maar lijken zij amper op de gebruikersmarkt voor te komen.

Het EMCDDA telde in 2013 in totaal 651 online shops voor NPS. In Nederland is ook een levendige handel in NPS en gewone drugs, zowel via Google geïndexeerde webshops als de zogenaamde 'Deep Dark Web' marktplaatsen, waarvoor speciale software nodig is om (anoniem) toegang te krijgen. Vooral nog zijn er geen aanwijzingen dat gebruikers van synthetische drugs en NPS zelf deze middelen massaal rechtstreeks via internet verkrijgen, althans niet in Nederland. Toch lijkt zich wel een toename voor te doen. In 2013 was minder dan 1% van de drugsmonsters die bij het DIMS waren ingeleverd online aangeschaft, in 2014 waren dit enkele procenten. Hoe het zit met de kwaliteit van de online bestelde drugs is weinig bekend.

Ecstasy: toegenomen sterkte

Het EMCDDA rapporteert dat Europa wordt geconfronteerd met een 'drukkende markt van stimulerende middelen'. Het EMCDDA is bezorgd over de ecstasytabletten met hoge MDMA-gehalten op de Europese markt. Daarbij wordt gewezen op Nederland en België als primaire productielanden. In 2009 was in Nederland het gemiddelde gehalte MDMA per pil nog 66 mg, in de eerste helft van 2014 is dit toegenomen tot 114 mg per pil. Het aantal *acute* gezondheidsproblemen door ecstasy is gestegen. Ecstasy is echter zelden reden om hulp te zoeken bij de verslavingszorg. Zowel in Nederland als EU-breed heeft niet meer dan 1% van de (nieuwe) drugscliënten een primair ecstasyprobleem.

In Nederland lijkt wat betreft synthetische drugs sprake te zijn van geprofessionaliseerde productieprocessen en productieapparatuur, waardoor hogere opbrengsten worden gehaald. Dat rapporteert het WODC aan het EMCDDA op basis van cijfers van de LFO, de Landelijke Faciliteit Ondersteuning Ontmantelen. Precursoren oftewel grondstoffen voor amfetamine en ecstasy zijn minder in beslag genomen, maar wel zijn vaker pre-precursoren aangetroffen, die in laboratoria worden omgezet. De LFO is vaker betrokken geweest bij ontmantelingen van productieplaatsen van vooral amfetamine en ecstasy-gerelateerde locaties. Ook heeft de LFO meer dumpingen

gesignaleerd die gerelateerd zijn aan synthetische drugs. Er worden vaker grote hoeveelheden afval van de productie gedumpt. De Nederlandse productie van synthetische drugs lijkt zich hersteld te hebben.

Toename opiumproductie reden voor zorg?

Wat betreft heroïne signaleert het EMCDDA een afname van gerapporteerde inbeslagnames in Europa, maar spreekt het tegelijkertijd zijn zorg uit over de toegenomen opiumproductie in Afghanistan in 2013 en 2014 en de veranderingen in smokkelroutes. In de cijfers over opsporingsonderzoeken en verdachten in Nederland, die in het rapport aan het EMCDDA zijn genoemd door het WODC, zijn in 2013 geen signalen voor een toename van de heroïneproductie te zien, er lijkt eerder sprake van een afname. Cocaïne en synthetische drugs komen (veel) vaker in de registraties voor dan heroïne. Of dit ook in de inbeslagnemingen wordt waargenomen valt moeilijk te zeggen omdat de landelijke cijfers in Nederland hier geen goed beeld over kunnen geven.

Vooralsnog zijn er geen signalen voor een revival van de heroïne. De 'traditionele' groep opiaatverslaafden krimpt en wordt gemiddeld steeds ouder maar de jarenlange verslaving en het zware leven op straat eisen wel hun tol. In toenemende mate speelt de verslavingszorg hier op in. 'Woodstock' in Den Haag is een voorbeeld van een opvanghuis waar 'bejaarde' verslaafden vanaf 45 jaar terecht kunnen. En daar voor heeft Nederland een speciale vermelding gekregen in het Europees Drugsrapport.

Bronnen

Het Trimbos-instituut rapporteert samen met het WODC in opdracht van de ministeries van VWS en V en J jaarlijks aan het EMCDDA over ontwikkelingen in de drugssituatie in Nederland.

EMCDDA (2015). Europees Drugs Rapport 2014: trends en ontwikkelingen. Lissabon: EMCDDA.

Van Laar, M.W., Cruts, A.A.N., Van Ooyen-Houben, Croes, E.A., M.M.J., Van der Pol P., Meijer, R.F., Ketelaars, A.P.M. (2015). *The Netherlands Drug Situation 2014; Report to the EMCDDA by the Reitox National Focal Point*. Utrecht, The Netherlands: Trimbos Institute, Netherlands Institute of Mental Health and Addiction.

Het Europees Drugs rapport 2015 kan worden gedownload van www.emcdda.europa.eu. Het National Report 2014 kan worden gedownload van de websites van het Trimbos-instituut (www.trimbos.nl) en het WODC (www.wodc.nl). Gedrukte versies van beide rapportages kunnen ook worden aangevraagd bij mw. Gerda Hellwich (ghellwich@trimbos.nl).